

32-ik szám. Aug. 8. 1867:

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap **szerkesztőségéhez** (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1867.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Lukács Dénes.“ — „Az éjféli rémek.“ *Deák Farkastól.* — „Egy abeszíniai rabszolga életéből.“ *Tandcs Mihálytól.* — „Favre Gyula.“ *„y—y—től.* — „Felvidéki képek.“ *Kevéházytól.* — IX-ik Pius pápa utazása Délamerikában. 1823—1824-ig.“ *Csepely Sándortól.* — „A mormonokról.“ — „A trencsényi betörés s a poroszországi legió dolgai 1866-

ban.“ *Bencze Mihálytól.* — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól.* — „Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“
Képek: „Lukács Dénes.“ — „Abiszíniai néger.“ — „Favre Gyula.“ — „Bajmóc.“ — „Bajmóc, az óriási hársai.“ — „Képtalány.“

Ujdonságok.

* (A szultán,) a ki körül a mult hét legérdekesebb eseményei forogtak, tetemesb összegeket hagyott hátra jótékony célokra. Budapesten időzéséről a „hét története“ értesítő olvasóinkat. — A küldöttségek, melyek Budán a szultánnál tiszteltek, néma meghajtás által fejezték ki üdvözlésüket. A fogadás alkalmával ott állt a szultán mellett Fuad basa, kissé távolabb b. Venckheim belügyminiszter. A mint a küldöttségek beléptek, a belügyminiszter bemutatá azokat francia nyelven, mire a szultán törökül igen halk, alig hallható hangon néhány szót mondott, mit aztán Fuad basa franciául tolmácsolt. Ezek a köszönet szavai voltak s azon biztosítás, hogy Buda-Pestre mindig örömmel fog visszagondolni.

* (A szultán kíséretében) volt a rutschuki basa fia is. Nagyon megszerette a magyar ruhát s egyik szabónál több rendbeli magyar öltönyt rendelt meg. Megemlítjük még, hogy egy imám (pap) fia is volt a kíséretben, ki elég folyékonyan beszél magyarul. Konstantinápolyban Szilágyi D. hazánkiától tanulja nyelvünket. Fuad basa pedig egy oly albumot vitt el magával emlékül, melyben nevezetesebb hazánkfiai arcképe, a koronázási menet fényképei, s diszruhás főurak és banderiumok vannak lefényképezve.

* (A franciák császára) csakugyan eljött Ausztriába. F. hó 10-ike körül fog Salzburgba menni Eugenia császárnéval. A hivatalosan megállapított terv szerint három napig időznek ott. Ez utazás „résztét-látogatás“, — mint a lapok írják — a mexikói szerencsétlenségek folytán.

* (Horváth Mihály püspök) e hó 3-ikán eltávozott Pestről. Münchenbe ment, hol hosszabb ideig fog tartózkodni. Egyik hír szerint magánügyei rendezése végett utazott el, másik hír szerint Münchenben a könyvtárt akarja át tanulmányozni. Van harmadik hír is.

* (A magyar szt. korona ügyvéde) Ráth Károly pest-józsefvárosi képviselő lett.

* (Az állatkert) már egy éve, hogy megnyitott. A megnyitás évfordulati ünnepélyét e hó 3-ikán tartotta meg az igazgatóság, hanem a borongós idő alkalmatlan volt. Közönség nem jelenhetett meg nagy számmal. A kert fel volt lobogózva s déliben társas ebédet rendeztek, melynek elején az elnök, dr. Szabó József tartott beszédet. Az estére tervezett kivilágítás elmaradt.

* (Magyar művészeti ösztöndíjakat) nyertek: Freckay László és Pállik Béla festész-növendékek, és Szász Gyula, a bécsi cs. kir. képzőművészeti akadémia szobrász növendéke. Mindenik 420 frtot. Izsó Miklósról úgy látszik egészen megelégedtek.

* (A honvédalapra) Kecskemét városa 3000 ftot szavazott meg. De a múlt évi csapások folytán a közpénztár oly rossz lábón áll, hogy ez összeg abból kifizetni nem lehet. A derék város azonban talált módot, hogy lelkes buzgalma hajótörést ne szenvedjen. Elad ugyanis földjeiből örök áron annyit, mennyiből ez összeg kikerül. E földek szőlős és gyümölcsös kertek lesznek s „honvéd-kertek“-nek fogják nevezni, hogy nevék által a későbbi időkig is fentartsák a város buzgó áldozatkészségének emlékét.

* (A kereskedelmi miniszterium) a Dunaparton akarna egy telket venni s oda építeni egy nagy, minden igényeknek megfelelő pompás posta-házat, a mire csakugyan nagy szükség is van, de nem a minden központtól távol eső Dunaparton, hanem a város kellő közepén.

* (Szigligeti Ede,) ki a koronázás alkalmára „A szent korona“ című ünnepi színi költeményt írta, egy brillant gyűrűt kapott ö Felségétől.

* (Furcsa pör) foly Pest városa törvényszékénél. Ugyanis 1849 októberében, midőn politikai véleményekért legdühösebben folytak az üldözések és befogatások, Klózel Jakab (most Koltai) ügyvéd, Merx József mészárosmesterét föl hívta, hogy Blum János spitzlinek fizessen 2000 frtot, különben az földjé. Merx József megriadt s fizett. Merx azóta meghalt s örökösei a kezök közt levő irások és bizonyítványok alapján követelik, hogy Koltai és Blum fizessék vissza a 2000 frtot.

* (A kegyesrendiek pesti iskolájában) ez évben 727 tanuló volt, köztük 17 református, 6 evangélikus és 63 izraelita. Volt egy olasz is.

* (Koleracsetek fordultak elő Pesten,) de csak egy párs az sem halálos; azonban az ovatosságra elég nyomatékos intő példák.

* (Képviselőválasztások.) Vácon aug. 1-én egyhangulag, lelkes éljenek közt választották meg Kossuth Lajost. Este kivilágították a várost, s 300 aláírással kérő levelet küldtek hozzá, hogy fogadja el a képviselőséget. Perczel Mórt a zalaegerszegi kerületben választák meg szintén egyhangulag. Joannovits György államtitkárt Boksányban másodizben, s Urházy György írórt Zsibón közfelkiatással.

* (Az Ugressy-szobor) javára a mult hó végoig 2672 forint 26 kr. és egy arany gyűlt.

* (Az ujonnan építendő vasutaknál) magyar mérnököket fognak alkalmazni. Örövendünk rajta, miután az eddigi kormányok alatt mellőzve voltak.

* (A pesti fűvészkerthen) nagyon ritka növény virágzik. Ez az „agave americana“, melyet közönségesen álónak is neveznek, de hibásan, mert az agave egészen más. A most viruló növény vé-

Harmadik évi folyam.

32 szám.

Augusztus 8. 1867.

Lukács Dénes.

Ha az 1848—49-ki hírlapokat forgatjuk, sokszor találkozunk ennével, mindig a legérdemesbek közt. Lukács Dénes a szabadságharc tüzérségének egyik megteremtője, az összes hadi mozgalmak egyik lüklező ereje, s ama sok fáradhatlan és tevékeny férfiak egyik legelsője. Ama nagy események közt, melyek gyorsan jöttek s rohamosan haladtak, ő volt, ki a tüzéri kart szervezte, s elhanyagolt hadművészetünk ez ágának Lahner mellett ő adott legnagyobb lendületet.

Kitűnő szakis merete lankadatlan erélylyel párosult. Midőn Mack a márciusi napok után szóval és tollal fejtegeté a nemzet előtt

egy magyar tüzerhadtest fölállításának szükségét, Lukács Dénes bámulatos erélyével és technikai ügyességével már egymásután állítá fel Pesten ütegeit, úgy hogy a schwechati ütközetre 24 ágyut küldhetett

a magyar seregnek. A császári sereg parancsnoka, Jellasich bán, maga kénytelen volt kiemelni a magyar tüzérség jelességét.

Lukács azután is ernyedetlen kitartással és ta-

lálékonysággal folytató a hadi készületeket. Midőn

a nemzeti kormány átköltözött Budáról Debrecenbe, elrendelé Budapest kiürítését. A forradalmi tüzerparancsnokság az elkészett

rendelet miatt csak a kivonulás előtt két nappal hajthatá végre a parancsot. Lukács ekkor utasítást kapott, hogy intézkedjék a lehető gyorsasággal.

„A mit emberi erővel lehet, megmentjük“, volt lakonikus válasza. Nemsokára aztán császári do-

bok peregtok a főváros utcáin; lenn a Tiszánál pedig egy honvédtisztet lehetett látni, a mint izzadva emelé kocsiról kocsira a lövegeket. Lukács Dénes tüzerőrnagy volt.

Lukács Dénes.

A nagyváradi fegyvergyárban (P. Sz. Mártonnál) számtalan munkás volt felügyelete alatt. Éjjel nappal lankadatlanul készítették az ágyukat, puskákat, congrève-rakétákat, melyek oly nagy szerepet vittek a magyar szabadságharcban. Mert tudni való, hogy forradalmi esatáink sorsát leginkább a lovasság és tüzérség döntötték el. Azért is sokáig az osztrák seregnél az a hit volt elterjedve, hogy a honvédegyenruhák francia és orosz tüzeireket rejtenek.

Lukács Dénes Nagyváradon született. Még fiatalabb korában a cs. k. felsőbb tüzéri iskolába

lépett, s Ő Felsőgének, mint főherecegnek, nem egyszer tartott előadást a tüzéri tudományokból. Ő volt az is, ki a honvédek számára készített tüzérségi könyv szerkesztésében a legnagyobb részt vette. A világosi katasztrófa után mint ezredes esett fogságba. Ekkor 34 éves volt. Haynau golyó általi halálra ítélte, de ez ítélet később 16 évi várfogságra lön szelidítve, melyből több évet töltött el Temesvárt, Aradon és Komáromban.

Jelenleg Nádudvaron él, mint árva gyám, szerényen s mindenkitől szeretetve.

Az éjféli rémek.

(Történeti beszély.)

I.

Az erdélyi nevelési rendszer két század előtt nagyban különbözött a mostanitól. erről azonban ezuttal nem beszélve, sőt e tárgytól tiszteletteljes hajlongások közt félre vonulva, a régi időknek azon sajátosságairól akarok szólni, melyek Erdély önállóságának sokszor emlegetett napjaiban s ha úgy tetszik, épen fénykorában, Bethlen Gábor és első Rákóczi György idejében divatoztak.

Természetes, hogy a mai felvilágosodott kor fiai, midőn már a gimnasiunokban is kanállal eszik Moleschott cimborái bölcseségét, bárgyúnak és copfosnak tartják a régi idők szokásait — egyben sokkal előbbre voltak, mint jelenleg. Azon időben ugyan is Erdélyben *mindenkinek tudni kellett valamit* — ha, a mint mondani szokás, a világban előre akart haladni.

Az akkori társadalom nem ismerte a semmittevők azon cynikus tömegét, kik képtelenségüket közönynek, tudatlan dölyfösségüket uriasságnak, dologtalan restségüket blazirtságnak nevezvén, megmételtyezik magok körül a levegőt; s ha nem volnának oly szájalomra méltó komikus alakok, valóban veszedelmeseknek kellene tartanunk.

Rége az volt a szokás, hogy a legelső rangú családok fiai midőn tizenmegyedik évüket betölték, *inasságra* mentek a fejedelemhez, annak nejéhez, fiához, vagy valamelyik zászlós urhoz; s így tovább a kisebb nemesség s néha az előkelő polgárok gyermekei pedig a fejedelem után következő nagyobb és vagyonosabb urakhoz; ez alól nem volt kivétel; s a ki ifju korában e gyakorlaton át nem ment, annak egész életében szemére vetették e hiányosságát. Maga Bethlen Gábor, Kemény János, Apaffy Mihály, mindhárman fejedelmek, évekig inaskodtak. Az ilyes szolgálatban rendszeren

öt-hat évet szoktak eltölteni; — két-három év után *bejáróknak* nevezettek, s ezekből váltak aztán a hadsereg s a hivatalnoki osztály legkitünőbb tagjai.

Olvasóink bizonyynyal tudják, hogy főként a 17-ik század végeig ez nemesak nálunk volt szokásban, hanem általában Európa minden országában, s egyenesen a *lovagrend* nevelési rendszeréhez tartozott.

Ez állásban az ifjak fejedelmi vagy uri tartásra voltak utalva s csak ritkán és csak a harmadik negyedik évben kaptak otthonról némi pénzbeli segítséget, egy lovat, lótartást s több efféléit; legalább hét évig pedig nem volt szabad saját eselédet tartani! Volt hétköznapi és ünnepi, sőt gyászruhájok, természetesen egyforma. Egymás mellett *eső* szobákban laktak hatan-heten együtt. Tökéletesen meg kellett tanulni a ló és fegyver, meg a ruha tisztítást. Aztán a kardforgatást, kopjahajtást. Ők hordozák a fejedelmi vagy nagy uri hölgyek uszályát, ők vezeték elő uraik lovát és tarták kengyelét; oktatást vettek ezenkívül írás, olvasás, számolásban; hangosan olvasták a szentírást egymásnak, uraiknak és a eselédésnek — természetesen rendre. Ajtónállók, bejelentők s kísérek voltak gyalog vagy lóháton, templomban, gyűlésekben, ünnepélyes menetekben; vadászaton és hadban urok pajzsát, fegyverét hordozák, míg annak szüksége lett azokra. Az idősebbek megtanulták a latin nyelvet; később aztán előléptetések, kitüntetésekben részesítettének, s a jelesebbeket és ügyesebbeket még husz éves koruk előtt lovaggá ütötték. Mikor aztán már pelyhes ifjak lettek, tizenkilenc, husz évesek, akkor pályát választottak; egyik lett katona s az a hadsereghez ment, a másik tanulni vágyott s elment külföldi egyetemre s

ott töltött öt hat évet, azután lépett a közügyek terére. Ha ki régi kronikáinkat olvassa, látni fogja, hogy e sorból senki, de senki magát ki nem vonta. Természetes, hogy az ifjak alakulására nagy befolyással volt azon ur egyénisége, kinél épen nevelőben valának.

Első Rákóczi György rendesen negyvennyolc ifjat tartott; uralkodása utolsó éveiben még százon fölül is; egy része neje szolgálatára állott — s bizonyos, hogy miután a fejedelemasszony körül ép úgy csoportosultak az ifju hölgyek, mint férje körül az ifju urak, a fejedelmi udvarban a társaséletnek kedélyes színezete volt; s az országban együtt véve sem volt több kaland, több szerelmi ábrándozás, több valódi vagy képzelt viszony, mint épen a fejedelmi család közelében; mert hiszen a szerelem mindenütt nyomában jár az ifjuságnak.

A fejedelem azonban nem nagyon szerette a multságokat; polgáris és puritán hajlamai voltak s méltó fejedelme volt azon korszaknak, melyben nagy uri krónikások is ily forma jegyzéseket tettek naplójukba: „Hála legyen a mindenható ur isten ő szent felségének, újból bevégeztem a biblia elolvasását, és hozzá is kezdettem harmincegyedik olvasásához.“ Ha engedett is olykor olykor egy kis időtöltést annak, végét és módját oly pontosan akarta meghatározni, mintha az emberben szíj, érzelm, lelkesülés s több efféle soha se lakott volna. Az ifjak közt szigorú rendet tartott, a kirugókat keményen bünteté s olykor felséges kezei-

vel is osztogatott egy egy nyaklevest, vagy cucurát.

Az 1637-ik év végén a fejedelmi kíséret rendelést kapott, hogy utra készüljön s különösen hat bejáró kapott rendelést, ezek közt volt Lázár György, Szalánci Boldizsár, Baresai Sándor és Haller Gábor. Mindenki jó kedvvel készült az utra, mert ilyenkor mindig jól mulatott a fejedelem körül utazó személyzet. Csak Haller Gábornak volt nehéz a szíve, mert a fejedelem Segesvárra készülvén, az ő atyját is meg kellett látogatni, a ki Fehéregyházán, a várostól csak félórai távolságra lakott. Haller Gábor pedig atyjával hosszú évek óta úgy szólva még csak nem is beszélt.

Haller István uram fejedelmi tanácsos és főúr volt, de fiát ki nem állhatta s főként azért haragudott reá, hogy fia 15 éves korában a r. cath. vallásról az akkori uralkodó ev. ref. vallásra tért. — Már az akademiákat is megjárta s tudományosan mivelt derék ifju volt s épen huszonnégy éves, de atyja most is csak azon feltétel alatt akart megbocsátani, hogy ha nőül veszi a gazdag Balácsi Margitot; Gábor pedig hallani sem akart ily feltételről, mert hiszen ő a fejedelem asszony egyik udvarhölgyét, a havasalföldi születésű szép Fati-miát szerette!

Két okból volt hát nehéz a szíve; először, hogy válni kellett az udvartól hosszabb időre, s másodsor, hogy atyja közelébe kellett menni, ki őt házasságra erőltette oly nővel, kit nem szeretett.

(Folyt. köv.)

Deák Farkas.

Egy abesziniai rabszolga életéből.

Tudva levő dolog, hogy a muzulmánok fényűzési cikknek tekintették, és sokan maig is tekintik a rabszolgákat; — s azzal mutatják gazdagságaikat, ha minél több férfi- vagy nő-eselédset tartanak, kik között mindenesetre főszerepet játszanak a valódi rabszolgák, vagy rabszolganők. Az ily szerencsétlen teremtések vagy ajándokképpen, vagy kisebb nagyobb pénzüsszegekért kerültek tulajdonosaik birtokába. A férfi rabszolgák ára alig terjedt ötezer piaszterig; a nőké ellenben néha mesés nagyságig rugott, a mint tudniillik az illető rablány testi vagy lelki bájai megérdemlék. Ismertem egy fiatal basát, ki jelenleg is él, s ki törvényes neje mellett tartott egy circassiai rabhölgyet, — kit 120,000 piaszterért szerzett meg, — kitől gyermeke születvén, a törvényes, de gyermek nélküli nejének helyébe lépett s azt tökéletesen alárendeltjévé tette. Az ily rabszolgával szabadon rendelkezik az ille-

tő tulajdonos, használja úgy és arra, a mire akarja; — tetteért senkinek sem felelős. Szabad tulajdona az, s hozzá senkinek semmi köze. A szegény rabszolgának tünni, és szenvedni kell, ura parancsát feltétlenül teljesíteni, ha az mindjárt életébe is kerülne; de mindezért legesekélyebb fizetésre vagy elismerésre sem számíthat.

Az alkorán ugyan némi vigaszt nyújt az ily szerencsétleneknek, a mennyiben szabadulási reménnyel kecsgetti őket. Mindez azonban mindig csak remény marad s alig történik valamelyiknek szabadulása. Lássuk tehát Mohamed által nyújtott reményeiket. — Mohamed Alkoránjában az igazhívőknek azt parancsolja, hogy azok rabszolgáikat csak hét évig tarthatják rabszolgaként, ezután szabaddá tenni kötelesek, különben nem fognak részesülni a dzsennes (menny) örömeiben!

Igen ám, de azt nem rendeli az Alkorán, hogy a rabszolgát ne volna szabad elajándékozni, avvagy

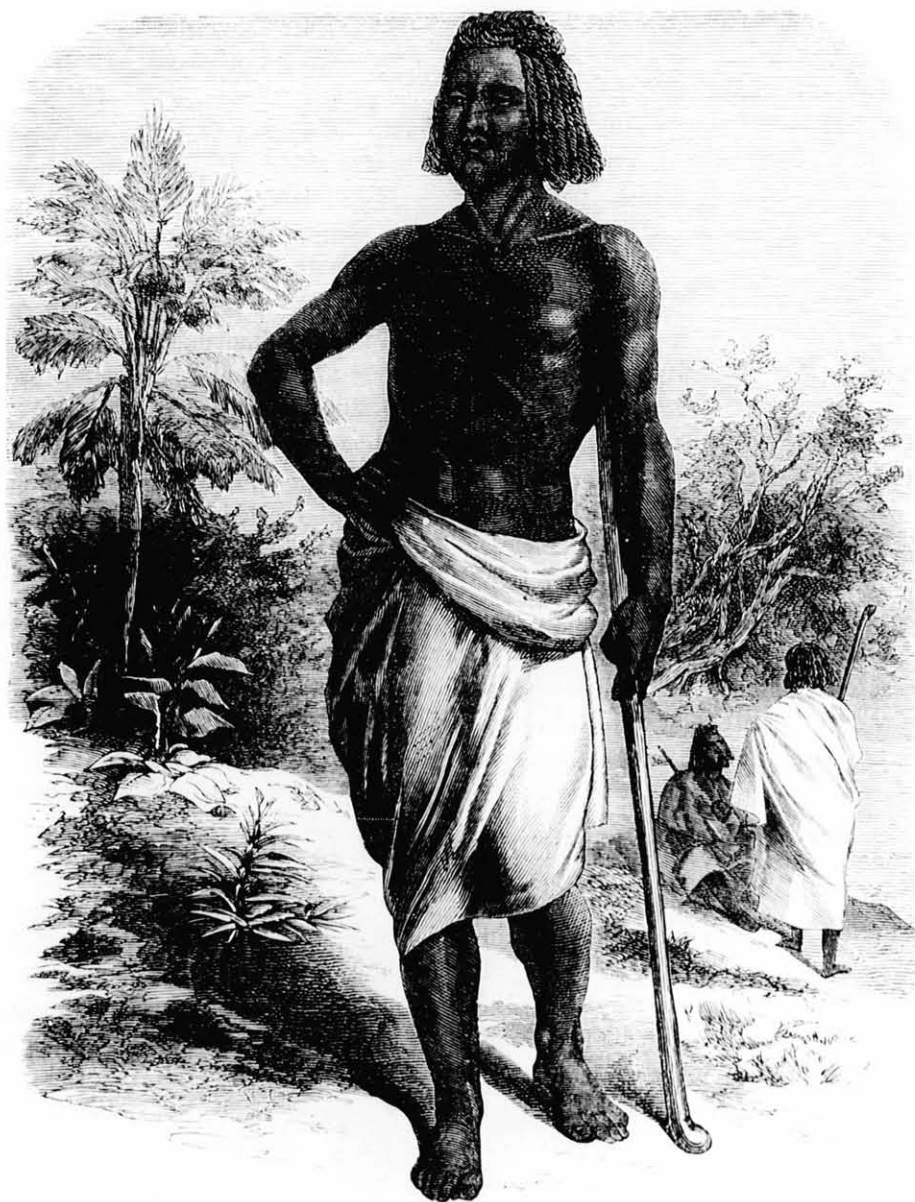
eladni, — mielőtt a kitűzött 7 év eltelnék! Ez a kibuvó ajtó, s ezzel játszák ki a jámborok is a dort kítáb (négy könyv, vagyis alkorán) parancsait.

Nézzük tehát, mit tesz a török. Tartja rabszolgáját 5—6 vagy közel 7 évig, — de mielőtt a 7 év eltelnék, elajándékozza vagy eladja másnak. A vevő, illetőleg újabb birtoko-

és én magam is ismertem többeket, hogy szabadságaikat vissza nyerték, és rendes szolgákká lettek rendes fizetéssel.

Egy ily szerencsétlen rabszolga életéből akarok egy pár esetet megismertetni, saját sorsának elbeszélése után.

Egy Alaj-bég nevű gazdag török hozzám küldé rabszolgáját bizonyos ügyben. Mig én azonban

Al eszinai néger.

sa ismét úgy tesz, mint elődje. Nem várja be a 7 évet és ez így megy folytonosan. Senki sem várja be, hogy nála töltsen el a 7 évet, s így forog a szegény szerencsétlen, egyik kézből a másikba, egyik gazdától a másikhoz anélkül, hogy valamelyiknél a tökéletes 7 évet betölthette volna, és reménylett szabadságát valaha elnyerhetné. Az újabb időkben azonban megtörténik már az is, —

ügyünket elvégezném, leültetem a szerencsétlent, csibukot és kávé adattam neki, mit hálásan megköszönt. Elvégezvén dolgomat, leültem mellé s kérdém urának hogylétét. Beszéd közben azonban észrevettem, hogy koromfekete arca — mert néger volt — erősen össze van vagdalva, mi azonban már rég beforrottnak látszék. Kérdém tehát a sebek okát. Ő sóhajtván felelte: „Allah szeversent

brakkal", (ha Istent szereted, hagyd!) Ez engemet ki nem elégitett és ujolag kérdém. Látván kíváncsiságomat, de egyszersmind észrevette azt is, hogy sorsa engemet érdekel, elérzékenyülve s lelke őszinteségével kezdé elbeszélni élettörténetét, hibás török nyelven, mert csak arabul tudott jól.

Születtem — így kezdé beszédét — Abessiniában; arabul Habess — Egyptom — törökül Misir határvidékén, pásztor-szülőktől. Apámnak sok juha volt.

14 éves lehettem, midőn apám azt mondta, hogy menjek vele apusztára nyáját őrizni. Én engedelmeskédém. — Apám több pásztorral együtt legelteté nyáját, kik mind fel voltak fegyverkezve. Egy szer, éjnek idején, apám a tűz mellett ült társaival, míg én a nyáját mentem kerülni. A sötét távolból egyszerre erős lódobogást hallottam, mire szaladni kezdék. Alig értem azonban a tűzhöz, midőn mintegy 20 beduin nyomban követett. Apám

és társai fegyvert ragadtak és erős puskatüzzel fogadták a közeledőket, de mind hiába! Három pásztor és öt beduin eleste után fogoly lettem. Azóta mitsem tudok apámról és társairól. Engemet egy elesett beduin lovára ültettek s elvittek a sötét pusztaságon, míg reggel felé vevém észre, hogy

egy faluba értünk. Itt egy beduin magához vitt. Az ijedség s fáradságtól eltikkadva, majdnem két napig aludtam, míg felébredvén, azt vettem észre, hogy arcom össze van vagdalva, hogy nagyon vérzik és fáj! De hamar beforrott. (Megjegyzendő, hogy a szegény szerencsétlen nem a fáradságtól alhatott 2 napig, hanem bizonyosan mákonyt adtak be neki, hogy a borzasztó mütételt rajta könnyebben elvégezhessék, s ez által mintegy rabszolgává felavassák, mert csakugyan akárhány ily szerencsétlent láttam,

mindegyiköknek arca összevissza volt vagdalva, s ez által különböztetnek meg a rendes szolgálóktól.

Ezt azonban mindig csak férfiaknál vettem észre, de nőknél soha.) Ez 3 évig tartott magánál, s azután Kairóba vitt és egy kereskedőnél hagyott. — Ennél 5 évig voltam. Ez meg Alexandriába vitt s átadott egy basának, ki engemet Stambulba szállított. Négy évig szolgáltam nála, míg mostani agám — uram — kezébe kerültem, ki meg-

Favre Gyula. (Szövege a tulsó lapon.)

ígérte, hogy ha a 7 évet eltöltöm, szabaddá teszen! „Allah versen!” — adja Isten — felelém, mit ő megköszönt.

Tanács Mihály,
volt törökországi lakos.

Favre Gyula.

Franciaország egyik legjelesebb ügyvédének, az éles eszű jogtudósnak, a nagyogó ékesszólású szónoknak, a legszabadelyűbb törvényhozótestületi tagnak, s mi legnagyobb érdeme: a szabadság döntő okkal, elragadó szavakkal védelmezőjének vonásait mutatjuk itt be az olvasónak, ^{ki} csak nemrég következő beszédet tartott a mexikói expedíció és Miksa ügye tárgyában a francia törvényhozó testület előtt:

„Granier de Cassagnac ur a mexikói expedíciót vette védelme alá és azt hiszi, hogy vallott kudarca után is fel fogja menteni az ország a kormányt a felelősség alól. Én nem oszthatom e véleményyt. Thiers társam a mexikói expedíció megindító esetelése után éppen most az elkövetett hibákat az ellenőrzés hiányában találta. Azt teszem még hozzá, hogy nem ez az egyedüli szemrelobbantás, melyet azon férfiaknak, kik a kormányon vannak, meg kell hallgatniok; föl kell említeni azon gondolatot is, mely őket sugalmazza. — A kamara egy ízben megkérdezett oly időben, midőn már nehéz, sőt már lehetetlen volt, megállni a megkezdett uton. A kormánynak az vették szemére, hogy nem mondta meg az igazságot, hogy a kamarát, más célt adva okul, beleegyezésre bírta. (Ellenmondás az egyik oldalon, a másikon felkiáltások: igen helyes!) — Már akkor mondatott, hogy nemesak sérelmek megtorlása forog szőnyegen, hanem hogy a mexikói köztársaság romjain egy monarchia alakítása van célban. Mi már akkor jelöltük ki itt a hereceget, kívül tárgyalások folytak. A szerencsétlen Miksa volt az, ki hősiessége és gonosz sorsa áldozatává lett. — (Egy hang: És az árulás áldozatává.) Mit mondott akkor a kormány? Elvitatta adatainkat. Azt monda, Anglia és Spanyolország velünk vannak, miáltal a terjesztett hírek meg vannak cáfolva. Mi akkor nem bírtunk bizonyítékokkal állításunk mellett, mint a hogy a miniszter kívánta, de az idő meghozta azokat, hogy egyszersmind a miniszter igazmondásának becsét is megvilágítsa, ki akkor a kamarához fordult. (Zaj.) Anglia nyugtalanítva, a külügyi miniszterhez fordult, és minden hírek megeáfolttak. És mégis folytak már akkor az alkudozások. Spanyolországban vették eredetüket. A kormánynak azon szerencsétlen eszméje volt, a madridi kabinet fondorkodásaira, a mexikói emigránsokra hallgatni, azon fajra, mely mindig kész az idegent segítségül hívni, ha saját birvágya kielégítésére nyílik alkalom. — A kamara elől az igazság elhallgattatott. Ha mindjárt

kezdetén megmondják, hogy a mexikói köztársaságot akarják megbuktatni, a kamara hazafisága, bölesesége bizonyára vonakodott volna, a kormányt ez uton követni. (Mozgás). Granier de Cassagnac szerint kormányunk célja itt a politikának és jognak megfelelő lett volna. Mint lehet ilyesmit állítani, midőn arról van szó, idegen országban francia lobogó alatt a polgárháborút felidézni? Nem, nem! Ily gondolatot nemesak az értelem, hanem a jog nevében is el kell kárhoztatni. Azon nagy családoknak, melyeket nemzetnek nevezünk, van joguk önmagukat oly módon kormányozni, a mely megfelel szokásaiknak, jellemöknek és erkölceiknek; őket ebben megtámadni annyi, mint eredeti jogot megsérteni. De később sem adatott tudunkra az igazság, és ha magyarázatot kértünk, az mondatott, a miniszter maga is csak kivonatait bírja a mexikói tbkok és ügynökök jelentéseinek. Derék tábornokaink hivatalos jelentéseinek hiánya nagy hiba volt, mert ha részletekre nézve tévesek is voltak volna, egészben véve minden illúsiót tönkre tettek volna. A „Moniteur”-ben azonban minden mindig a legjobb rendben tünt fel, itt csak győzelmekről lehetett olvasni. (Több hang: Ez is igaz!) A fejedelem, ki 1864-ben intelmeink dacára és dacára annak, hogy Thiers neki megmutatta az örvényt, mely felé halad, ki Mexikóban általános tisztelet tárgya volt, úgy fogadtatott, mint valami Messiás, és az azt tartalmazó cikkek szószékről kommentárta találtak a miniszter beszédében. Miksa főhg. Miramareban időzött még, bizonyára nem esüggedésből, hanem mert nyugtalanító híreket vett. A történelem fel fogja egy napon tárni, mint győzetett le a kétely. Thiers intelmére azt válaszolá a miniszter: „Isten őt (Miksa császárt) szeretni fogja és a pessimisták meg fognak alázttatni.” Még mindig a legszebb reményeket, a legpompásabb ígéretek nyújtották, míg hadseregünknek minden talpalatnyi földet meg kelle hódítania, hogy ismét mindjárt elveszítse, mihelyt elhagyta. És ezen osztrák érdekért viselt háboruban feláldoztattak Franciaország érdekei, katonáinkat sikertelen küzdelemben engedték meghalni. (Zaj. Helyeslés.) — Ha azonban az igazság nyíltan megmondott volna, nem lehetett volna e a vállalatot megszüntetni? És ezért ismétlem, nem az ellenőrzés hiánya idézte elő a szerencsétlenséget. (Zajos megszaksztás.)

Elnök: Favre ur, még egyszer felhívom önt, hogy szavait parlamenthez illőleg megválogassa.

Favre: Nem tudok gondolataimnak más kifejezést adni. Azon meggyőződésben vagyok, hogy a kamara meg lön csalatva, és ezt kimondani jogom van. (Megszakasztás.) Még akarnék néhány szót szólni azon fájdalmas vállalat utóbbi eseményeiről, melyben úgy látszik, a hibák összehalmozódtak. 1864-ben lépett Miksa Mexikó trónjára és ezen merész vállalkozását vérevel fizette meg; ő ma mindenkinek megszentelt áldozat. (Igen helyes!) 1865 óta a francia kormány helyzetét vesztettnek tartá. Én ezt, ha az idő nem haladt volna annyira elő, bebizonyíthatnám. A francia kormány nem hitelte meg többet a Bazaine tábornagy által a mexikói hadsereg részére tett fizetési szerződéseket. — Én a kormánynak szemére lobbantom, hogy ezen meggyőződéssel a küzdelmet 1866-ban folytatta, és hogy nem tette meg azon előintézkedéseket, melyek Miksa császárnak az elutazást megkönnyítették volna. (Élénk ellentmondás.) Uraim, ha az emberek pártszenvedélyök mámorában egymást késsel megtámadják, a humanitás nevében kárhóztatást kell felettük kimondani. Ugy látszik, hogy a gondviselés nevében borzasztó visszatorlási törvény uralkodott, mely vérbe fojtotta azokat, kik vért ontottak. (Megszakasztás.) — Ily katasztropháknál fenn kell tartani az eszélyességet és hidegvérűséget. A francia kormány mindkettő híjával volt, midőn a hivatalos lapban oly szavakat tett közzé, melyeket tul az oceánon, mint bélyegzőket rólunk elmondanak. — Ha már az isteni jogra, mely a trónokat oltalmazza, és mely, kik azokat felforgatják, meggyalázza, történik hivatkozás, arra csak azt válaszolom, hogy Franciaország egy fiának sorsa, ki idegen földön elfeledve halt meg, hogy kötelemét teljesítse, sokkal inkább méltó a részvétre, mint azon fejedelem, ki koronájának védelmében halt meg. (Zugás és rendre hivatkozás.)

Elnök: Favre ur nem csak e kamarával, hanem az országgal és egész Európával ellenkezésben van. Ha ily hungon tovább is folytatja, kénytelen leszek őt rendre utasítani.

Favre: Azt hiszem, a kormány magatartása a mexikói expeditió legutóbbi részében nem magyarázható ki és nem igazolható politikai szükségesség által. Miksa császár ígéreteinkben hívén, hadseregünkkel utazott el, általa meg kellett védetnie. Mély fájdalmat éreztem, hogy ezen szerencsétlen fejedelem csapatainkkal nem tért vissza, mert most kiontott vérenek vádja Franciaországra fog szállni. (Heves felkiáltások: rendre. Helyeslés több padon.)

Elnök: Az utóbbi szavak az egész országgal szemben a szónokra fognak szállni.

Favre: Senkinek a kamarában, beleértve a tisztelt elnököt is, nincs jogában, ellenemben így szólani; szerencsém azon kisebbséghez tartozni, melylyel az államminiszter néhány nap előtt szigoruan bánt. Ezen kisebbség, midőn a kormány kezében volt, a politikai vérpadot megdöntötte, melyet önök ismét felállítottak. (Heves ellenmondás.) — Én mindig és mindig az emberi élet sérthetlensége mellett szóltam; ha önök tiltakozásaimat fontolóra veszik, azon szerencsétlenség, mely fölött most sajnálkozunk, nem történt volna meg.

Favre Gábor Claudius Gyula, a párisi ügyvédi rend zászlóvivője, Lyonban született 1809. márc. 21-dikén. Szülői kereskedők valának. 1830-ban ügyvéd lön Lyonban, honnan 1836-ban Párisba települt át.

A vidéki ügyvéd itt es khamar elsőrangu helyet vivott ki magának, s néhány év óta tagadhatlanul ő Franciaország első szónoka, akár az igazságszolgáltatás palotáiban, akár a törvényhozó testület (Corps législativ) szószekén, hová a párisi választók közőhajtásából most már másod ízben jutott.

Favre Gyula szónoklatait ritka tehetsége, okainak megdönthetlensége, szenvedélyes, gunynyal fűszerezett előadása, okoskodásának szelleműs, kigondolt menete tesz ki leginkább kitünőkke, mihez szónoklatainak korrektsége járul. Egy francia író szerint ügyvéd vagy szónok még soha sem fejtette ki gondolatait szavakban oly díszesen, mint azt Favre Gyula szokta tenni.

Mignon grófnak, a papok házasulhatásának, Saint Maurysnak, Doisneának és Orsininak ügyében tartott beszédei már csak irodalmi tekintetben is megalapították hírnevét a késő századok számára is.

A politikai lapok olvasói közül ki ne emlékezne azon védbeszédre, melyet a Napoleon ellen politikai gyilkosságot kísérő Orsini fölött tartott? Ez fenn fog maradni, mint Cicero védbeszédei. S ki feledkezett volna meg az utolsó törvényhozó-testületi üléseken tartott szónoklatairól: az el nem folytott érzés, a független, le nem nyűgözhető gondolkodás e remek nyilatkozásairól?

Az 1848-diki forradalom után a belügynél, majd meg a külügyminiszteriumnál altitkár volt, azután pedig a constituante és a törvényhozó gyűlés befolyásos tagja. Favre ezen időszaktól kezdve a bal oldal nagy részének elvitázhatlanul szóvivője volt. Az államesin által leszorítottván a politikai pályáról, arra csak 1858-ban tért vissza, s ezen idő óta

a francia köztársaság hajdani szónoka tehetsége erejével, ernyedetlen türelme és tapintatával jelentékeny helyet vívott ki magának a császárság törvényhozó testületében. A választások alkalmával Párisban rendszeresen a legnevezetesebb jelöltek ellenében lőn győztes.

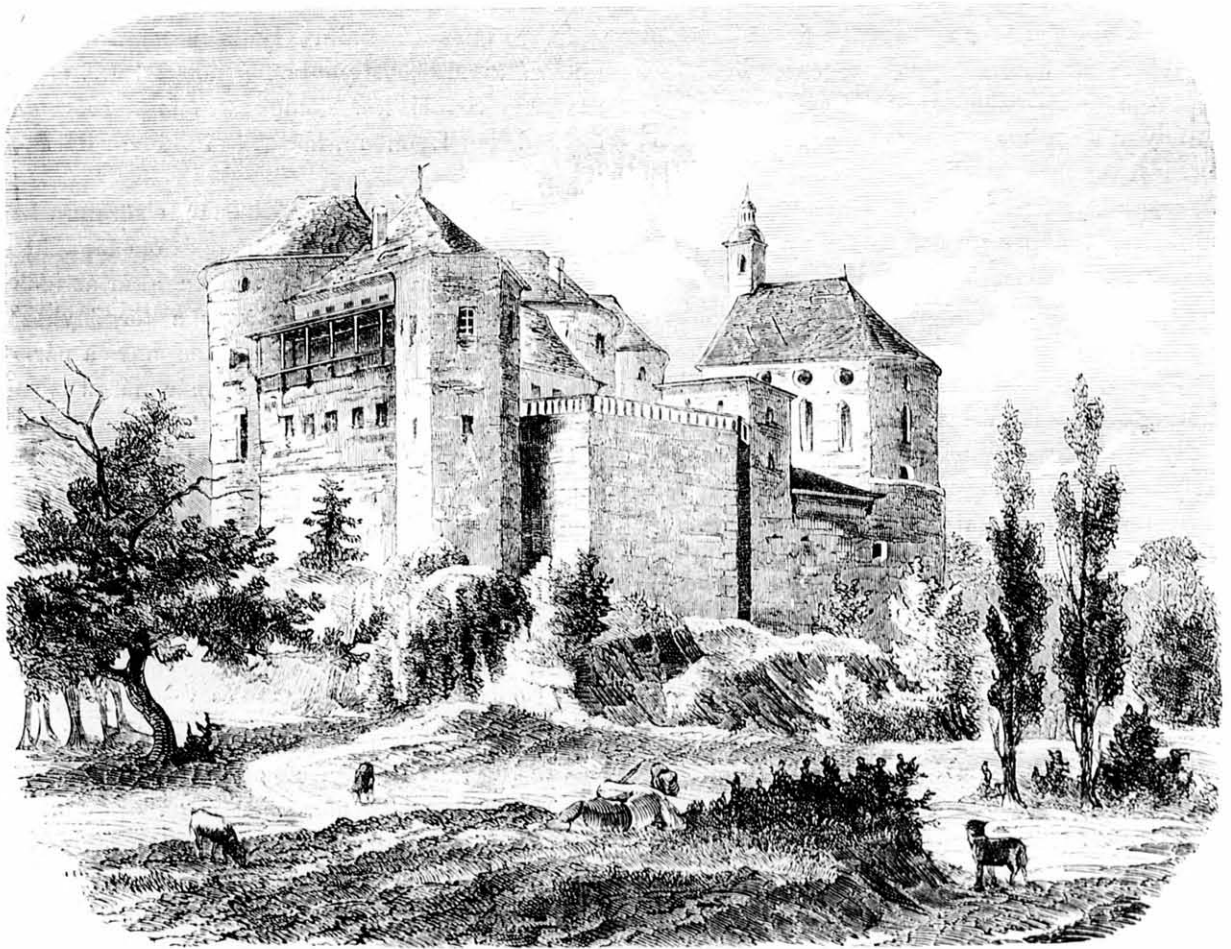
Favre Gyula mint író is működött s több jogi és törvénykezési könyv jelent meg tőle, s a köztársasági kormányzat alatt az ő indítványára hoztattak be a Concordats amicales törvények.

1—9.

Felvidéki képek.

II.

Bajmócvar, Nyitra megyében.

Bajmóc.

A szép Nyitra megyében fekszik Bajmóc. Fürdőjéről, s régi, még ma is lakható várkastélyáról nevezetes. E kastélyt, mint egyikét azon emlékeknek, melyeket az idők vasfoga megkimélt, érdekesnek tartottuk hű rajza és rövid történeti ismertetésével együtt közölni.

A vár keletkezésének kora 1249-ik évben fordul elő a zoborhegyi apátság határjelölő okmányában. Nagy Lajos király alatt László magyar országi nádor birtoka lett, s ennek halálával, mint látszik, a koronáé. Zsigmond király Ilosvai Leustách nádornak adta, kiről különféle birtoklási

viszontagságok után újra a koronára visszazárlott, legalább azt Mátyás 1488-ban a „*mi városunk*“-nak nevezi, (oppidum nostrum) és már 1487-ben eljegyezvén fiát Corvin János herceget Sforza Blankával, egyebek között Bajmócot is neki adta. János herceg apja halálával rendes lakásáva tévé Bajmócot, nevezetesen a bajmóci várat. Emlékezetes itteni esete Pokyval, Bajmóc várnagyával. Ezen férfiu álnokul behízeltgé magát Corvin kegyébe, alattomban azonban ennek vesztén dolgozott, s midőn egyszer Corvin a bajmóci fürdőből, mitsem sejtve, várába visszatért, őt bérlett

orgyilkosokkal megrohaná. Corvin élete fölött az ég ura örkdött s Poky gonosz tettéért Budán négyfelé vágatott. Ez eseményt megénekelte Lisszinyaink is. Corvin János halálával Zápolyáé lön a vár, azután a koronáé, mely érdemei jutalmazásul Thurzó Elek főtárnokmesternek adományozá. A Thurzók kihaltával (1637.) a várat Pálffy Pál nyerte, s azóta is e család birja.

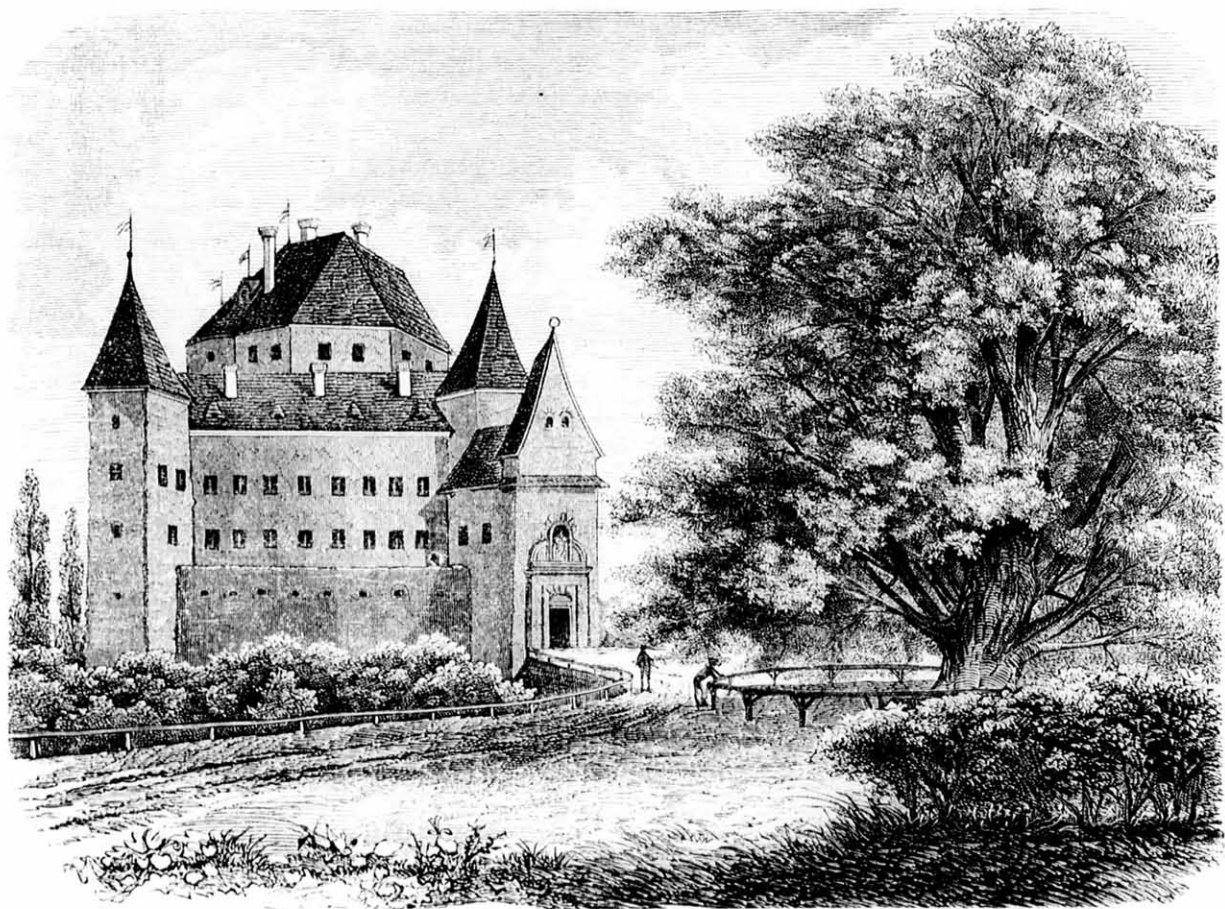
Bajmóc viszontagságai közül említendő, hogy 1530-ban Amurát, 1599-ben pedig Ibrahim által elpusztított s felgyújtott. Mind két esetben csak a város értendő, mert a vár és várkastély

nem vétethetvén be, menten maradt az ellenséges pusztításoktól.

Ezen várkastély, dacára roppant régiségének, mind maig lakható s meglehető állapotban van. Két fallal van körbezve, kápolnával s roppant termekkel bir. Ablakainak száma 365.

Másik nevezetessége Bajmócnek fürdője, mely gyógyerőre nézve a póstyénihez hasonlít. A hegy tövében szakad, a forrás fölé épült fürdőház közepén. Már régente is nevezetes volt, így, mint irják, Corvin János is használta.

Közli: *Kerehazy*.

Bajmóc, az óriási hárssal.

IX-ik Pius pápa utazása Dél-Amerikában, 1823 — 1824-ig.

I.

Déli Amerika 1823-ban már kivivta politikai függetlenségét, de megingatva a csak alig kiállt mozgalmak által, még nem érhető el a vallási békét.

VII-ik Pius pápaságának vége felé Don Jozé Cienfuegos főpap, egyike Chili legbefolyásosabb főembereinek, az ujonnan alakult hatalom által Rómába küldeték, megkérni a szent atyát, egy apostoli missió szerveztetéséért, a melynek Sant-

jagoban kell vala megtelepedni. Az volt a feladat, hogy a fennforgó körülmények miatt felmerült nehézségek a chili-i papság s a legfőbb hatalom között kiegyenlítettessenek, s az egyházi rend több tagjainak azon kérelme, hogy a világok közé átléphessenek, teljesítették.

Erre nézve egy pápai képviselő küldetése égető szükséggé vált. A római udvar engedett Chili képviselői előterjesztett kívánatának; s ezen

pápai képviselő megválasztása végett egy külön, hat bibornokból álló gyűlést hívott össze, melynek elnöke Genga bibornok volt.

E gyűlés által Ostini lön megválasztva, ki érdemei által kitüntetett s épen ekkor a hittan tanára volt a római kollegiumban. A tudós tanár azonban e megtiszteltetést már elsőben elfogadott több rendbeli körülmények miatt visszautasította; s a gyűlés helyébe Muzi Jánost nevezé ki, a ki ekkor a bécsi udvarnál volt, a pápai nuntius mellett. Ez azonnal elhagyta Bécsét s Rómába ment, hol őt VII-dik Pius a hitlenekhez tartozó philippini szigeteken érseki méltóságra emelte.

Muzi mellé, feladata megoldásához segédül két ifju alkalmaztatott: *Feretti Mastai János Mária*, mastai gróf, ekkor még csak egyszerű kanonok, *de mai nap római pápa*; s a jeles készütségű *Salusti József* apát, mint a küldöttség titkára, a kinek ez utleírás köszönhető.

A gyűlés, Pacheco tudor ismételt kérelmére, az apostoli kiküldöttet a legfőbb hatalommal ruházta fel, melynek hatásköre nem csak Chili s a hozzátartozó vidék, az egykori Buenos-Ayres alkirályság szellemi érdekeire, de még Pérura, Columbia s Mexikóra is kiterjedett.

II.

Az apostoli missió a genuai kikötőből indult ki 1823. október hó 4-én „*Eloysa*“ nevű francia gyorsvitorlás hajón. Kapitány az ügyes, tapasztalt Capello Antal volt, ki már többször bejárta e tengeri utat déli Amerika felé, s a kit úgy lehetett tekinteni, mint ügyes tengerészt s egyszersmind szeretetreméltó utitárust. Segédét Campodoniconak hívták, ki szintén jártas volt a tengeren. A személyzet csak 34, de egytől egyig válogatott ifju tengerészből állt.

Muzi s *Mastai*val szintén hajóra kelt Chili két követe, a kiknek nem lehetett elhagyni a missiót, míg la Plata partjaihoz nem ért. Egyik volt Cienfuegos tudor, kit már említünk; másik a kitünő érdemű ifju Raymondo Arce, a szent-jagoi ujon alakult dominikanus rend egyik tagja.

Az első napok a legkellemesebben teltek el; a szél kedvezően fujt, mindenki készen alkalmazkodott a kapitány, Capello kényelemre célzó rendelkezéseihez; de az utasok csak fontos tárgyakkal voltak elfoglalva. Míg egyrészt telve reménnyel, másrészt érezék küldetésük komoly horderejét. Szerencsére P. J. Molina elbeszélései után még Bolognában tájékozhaták magukat, mely fontos vidékeket fognak látni; de egy esemény jött közbe, minnek még nem lehetett belátni jelen-

tőségét. Tudtukra esett ugyanis, hogy VII-ik Pius pápa aug. 19-én szobájában elesusztott s felgyógyulásához három napig nem volt remény, halála után pedig tüstént összeült a zárt-tanács (conclave) s itt XII-ik Leo lön pápává megválasztva.

Azonban a teljes szélesend megállítá a hajót. Mindenki tudja, mit jelent ez a tengeren, főleg egy vitorlás hajón, de a ki ezt magán a hajón még nem tapasztalá, teljes mértékben alig képzelheti. Azon pillanat ez, midőn a hajó nem haladván tovább, csak ide s tova vergődve, előidézi a legborzasztóbb alakban azon leírhatlan kórallapotot, mi némelykor gyötrőbb, mint maga a veszélyes betegség. A missió tagjai közül leginkább *Mastai*t támadta meg e tengeri baj; s e fájdalmas kórallapota oly fokra fejlődött, hogy erejét végkép kimeríté s több napig tartott.

A szél újra meglendült s a hajó október 7-én a lioni öbölhöz ért, s már 9-én gyorsan haladt. Nem sok idő múlva megközelíté a kis Minorca-szigetet, midőn a borzasztó délnyugoti szél föltámadt. „*Eloysa*“ a vihartól üzetve, majdnem elért Catalonia partjaihoz, de egyszersmind játéka is lett a hullámoknak. Valencia kikötője előtt, a hol örömet keresett volna menhelyet, ha nem kell vala félnie a vihartól, és inkább a spanyol hatóságok rossz akaratától egy oly missió irányában, a mit a szent szék azon tartományokba küldé ki, a hol az volt a vélemény, hogy a lázadás még tart a főváros ellen. De a vihar oly erővel dühöngött, hogy a missió kénytelen volt a minden áron kikerülni szándékolt spanyolok birtokain keresni menhelyet. Midőn Mayorcához közel voltak, elhatározák, hogy a pálmái kikötőbe bemennek, s el lehet mondani, hogy itt vevék valósággal kezdetüket a missióra nézve azon küzdelmek, viszontagságok s aggodalmak sorozata, a mik jellek három havi utját.

III.

A sziget hatósága, a mint megpillantá a hajón a pápai lobogót, meg volt lepelve; az egészség megvizsgálása tekintetéből tüstént a parton termett, s fölhívására kénytelen volt Muzi kiszállni, hogy bekisérje *Mastai*t, a ki csak alig hogy felüdült szenvedéseiből, s *Salusti* apátot hagyá a parton.

De alig hogy kiszálltak, a Lázarethbe (vesztglóház) vitettek, s minden tiltakozások, hivatalos állásuk dacára hallaniok kellett, mint esüködik rájuk e valóságos börtön hármalakatja. E különös letartóztatás hire csakhamar eljutott

Eloysát, s mint könnyen elképzelhetni, itt mindenkit fellázított, s Sallusti apát minden habozás nélkül követé társait, hogy megossza fogságukat.

Ez történt október 16-án s 17-én a missió mind három tagja kihallgatás alá került, még pedig nem úgy, mint szokás szerint az utasok, de mint valóságos bűnösök, bíróilag kikérdeztettek.

Az elnök mint egy második Pilátus úgy ült társai között, tekintete sokkal parancsolóbb volt, mint egy római proconsulé, a mint a kérdő pontokat föltevé, a mikre felelniök kellett. Mellette két törvényszéki tanácsos foglalt helyet, épen ily szigorú arccal, fagyos s remegést gerjesztő tekintettel. Egy kiaszott, félhold alakú jegyző írta be a kérdéseket s feleleteket. Egyenkint lőnek kikérdeztve: hova valók, mi a foglalkozásuk, s mi célja kiküldetésüknek? Mint hogy Amerikába szándékoznak, azt gyanították, hogy politikai cél által vezéreltetnek. Mindenre határozottan, őszintén felelt mindenik. A hosszú feleletek nem voltak megengedve, s nem is lett volna eszélyes részletekbe bocsátkozni; igen! vagy nem! ennyit kellett csupán felelni. A vizsgálat tartama alatt nem volt megengedve, hogy együtt legyenek, de a helyiség akként volt beosztva, hogy meg lehetett hallani a mindegyikhez intézett szavakat, s így bizonyosak lehettek a felől, a mint az ülés végződött, hogy feleleteik összhangzók voltak; a mi nem is lehetett másként, miután nem mondtak egyebet, mint fizta igazságot.

Az ülés nem tartott soká, a három utitárs vizsgálatért telve örömmel *Eloysához*, a városba való bemenetel nem lőn megtiltva tovább. De Chili küldöttei tüstént számadásra vonattak, hogy az ítélőszék előtt adják elő küldetésük indokait. De ez annyit tett volna, hogy elismerik ez által, miszerint spanyol alattvalók. Cienfuegos tudor s Raymondo Arce erélyesen megtagadák s ellenszegültek, hogy a hajót elhagyni nem fogják. E kitaró elhatározás kellő sikert aratott. A pálmai püspök közvetítőként lépett föl ez ügyben, a mely *Eloysát* azzal fenyegeté, hogy Európát elhagynia nem lehet; a szárdíniai konzul is beavatkozott, s az apostoli küldöttség azonnal folytatá elkezdett útját a tengeren.

E három napra terjedő letartóztatás e barátságatlan szigeten csakis a kényszerűség műve

volt; a középtenger azonban még le nem csillapultván, a hajó ismét Ivica felé sodortatott, s ismét visszafordulni volt kénytelen. Mára a szél jobbra fordulván, a kataloniai partok mellett még egyszer elhaladva, oda ért, hol a régi valenciai királyság határa kezdődik.

Az olaszok s a kastiliaiak utódai egyesíték emlékeiket; a régi spanyol legendák, mik minden nyelven ajkról ajkra szállnak, megjelentek a kegyes zarándokok emlékezetében, üdvözlék Cid földjét. Tovább haladván, a ragyogó panorama szebbnél szebb tájképei váltogaták egymást; látták Malagát világhírű szőlőivel, láttak több várost díszítve szép virágokkal s pálmákkal, s végre eljuthattak oda, hol magukat minden baj s kellemetlenségtől védve hívék. Föltűnt Gibraltar az ezernyi csillagoktól ragyogó éjben, mint egy kivilágított nagy város. Október 28 át e roppant erőd közelében tölték egy kedves helyen, hol a legnagyobb szivélyességgel fogadtattak; s ezután a világtengerre ereszték hajójukat.

Csodálkozást ébresztő volt itt minden pillanat. Tarifa partjai a legváltozatosabb látványokkal bontakoztak ki szemek előtt. *Eloysát* kedvező szelek lengeték; nem sokára eltűnt a száraz föld a láthatárból, csak a nagy tenger látszott mindenfelől, s készen kellett lenni az idő minden viszontagságaira, a mik csakhamar egy szomorú esettel köszöntöttek be. Cienfuegos tudor veszélyesen megbetegedett s könyörgött, hogy vigyék a kanári szigetekre. De e tapasztalt vezető nélkül, ki épen e missió küldetését sürgeté, mit lehetett volna tenni? Az iszonyu idő csak növelte fájdalmait. November 3-án kevésbe mult, hogy a hajó el nem süllyedt; csak is a kapitány éber figyelme és a gyors intézkedés mentette meg. Szerencsére november 4-én a vihar lecsillapult s Teneriffa foka előtűnt!

Nem lehet eleget beszélni e zöld pázsit s hófedett nagyszerű hegyfokról, minék föntségben nincs párja, csak az ég, mi fényével körül övedzi. A zivatar után mély esend állt be; a tenger még hullámozott, de a szél nem fujt többé. Két napig e hegy előtt kipihenték magukat. Két nap a leáldozó napsugarak tündérfényben ragyogtaták szemek előtt e fönsteges hegyfokot.

Csepely Sándor.

A m o r m o n o k r ó l.

III.

Midőn 1847-ben a mormon felekezet Nauvoo és Missouri telepeiből elűzetett, további üldöztetések

kikerülése végett éjszokról messze nyugatra vándorolt. Ismeretes, mily elkeseredett irtó háboru

folyt a sok nejük pártja ellen, elpusztították templomaikat, megölték papjaikat, szóval egész telepítvényüket ki akarták irtani. Azon időben Brigham Young volt a mormon egyház elnöke. Ezen erélyes és nagy tekintélyvel bíró férfiú elmondá híveinek, hogy az „Ur“ megjelent álmában s megmutatá neki a mormonok jövőendő hazáját. Hívei biztak vezérükben, s fölkerekedve, sivatagokon s hegysegeken át, vonultak nyugat felé. Kimondhatlan fáradoalmak után eljutottak a nagy sóstó melletti vidékre s itt megtelepedtek, ez lévén Brigham szerint az „Igéret földé.“ De minő vidék volt ez? Olyan volt, mint egy sivatag, roppant erély és önmehtagadás kívántatott a martYROK részéről, hogy a választott menhelyet csak részben is lakhatóvá tehessek. Kemény telek, eső nélküli nyarak, ellenséges indián csapatok s a sáskák milliárdjai semmisítették meg a gyarmatosok törekvéseit, kiknek száma 140 személyre olvadt le. De azért nem lankadt erélyük; lakokat építettek, a földet szorgalmasan munkálták, marhákat neveltek, s hogy gyarmatuk nagyobbodjék, a föld minden részébe hittérítőket küldtek. A szerenese kedvezett a szorgalmas s kitartó csoportnak; az egyre jobban népesedő California lett piaca, hol gabonáját s marháját drágán eladhatta, s később, midőn az ezüst- és aranydús szomszéd földrészek: Nevada, Idaho, Montana s Colorado felfedeztetek, s ez által természetnyei még nagyobb kelendősegre jutottak, a mormon népség jólléte tetőpontját érte el. Hasonló mérvben szaporodott Utah lakossága, úgy hogy most már 100,000 lélekkel bír. A szegény viskók, melyeket Brigham s hívei építettek, eltűntek, s helyükön pompás épületek állanak; a pusztasivatagot, hol előbb fa sem volt, gabonát s gyümölcsöt termő paradicsommá alakították; számos falu, malom és mezei tanya épült pár év múlva, s méltán elmondhatni, hogy a sóstó körüli pusztaság, mely akkor Mexikóhoz tartozott, de az 1848-iki Guadalupe Hidalgoi béke által az Egyesült-államokhoz csatoltatott, a munkás és fáradhatlan mormonok szorgalma által valódi „Igéret földé“ alakult. Utah többnyire hegyes, de a hol csak egy kis lapály van, ott a munkás kezek telkesítették a földet.

S ha meggondoljuk, hogy ezen vidék fővárosa, bár a kelet vasuti s gőzhajó közlekedésétől 1200 angol mértföldnyire van, mégis oly színházzal bír, melyben 1800 ember szépen elfér, s mely Chicago és Cincinnati színházait kivéve, New-Yorktól nyugatra a legpompásabb épület; továbbá, ha figyelembe vesszük, hogy ezen városban minden kényelem, melyre korunkban polgárosult országok-

ban igényt tarthatni, fellelhető, s hogy mindezt rövid idő alatt más népek segítsége nélkül a mormonok létesítették, lehetlen nem bámulnunk ezen embereket, kik néhány év alatt, — igaz, a szerencsétől is támogatva, — ily csodálatos műveket birtak létesíteni.

Denvertől a mormon főváros körülbelül 600 angol mértföldnyire fekszik. Ezen utat, áthaladva a „Sziklás“ hegységen, a Laramie síkságon, Green és Bear River völgyein, rövid idő alatt tevém meg. Végre megpillantám Salt Lake City alacsony viskóit, délies tekintetű verandáival, árnyas juhar, dió és nyárfa soraival, s gyönyörű kertjeivel. Mig idelent a sikon csillámló tavak partjain majdnem forró földövi növényzet tenyészett, addig a telep körüli hegyek hó és jég-fedte csucsaik föld-sarki jégvidékre emlékeztettek. A Wasatch-hegység nyugatra nyuló ágai, melyekből a város közelében forró kénes források bugyognak, szintén pompás és festői látványt nyújtottak. A táj regényességét emelé a napfényben ragyogó Camp Douglas, hol az Unio seregei tanyáztak.

Beszálltam a „Sóstó“-hoz címzett vendéglőbe, s elhatározám Brigham Younggal s az ő apostolai-val, az u. n. Latter Day Saint-ekkel s szokásaikkal, melyekről már oly sokat hallottam, megismerkedni. Hogy az utiportól megszabaduljak, fürdőt rendeltem s poros ruháimat másokkal cserélvén fel, megkezdtém utamat az elnök háza felé. Vendéglősem egy mormont adott mellém, habár, mint mondá, magam is megtalálnám Brigham Young házát.

Elértük az elnök lakát. Ez egy tizenegy lábnyi magas fallal körülvett épületesoport volt, s mintegy tíz holdnyi területen feküdt: magában foglalá a dézmahivatalt, a „Deseret“ lap szerkesztői irodáját, az iskolaházat; a Lionhouse-ot, vagyis orosz-lánlakot, melynek bejáratánál egy kőből faragott alvó oroszlán; s a Beehivehouse-t, vagyis méhkasslakot, ajtaja felett méhkassal, (mely tárgyak az erő és szorgalom jelvényei). Hátrább kisebb épületek s egy esinos virágos kert összekötve gyümölcsössel, terültek el. A kapus mellett haladtunk el, ki lakában ült, s midőn meglátott, áthatóan szegezte rám szeméit, s csak kisérőmnek köszönhetém, hogy beeresztett.

Pár perc múlva Brigham Young elfogadó termébe léptem. Az elnök ezen szobája, mint az íróasztalon heverő kereskedői könyvek s mérlegek mutatak, irodául is szolgált. Néhány karszék, a falon függő nagy földabroszok, jelesebb mormonok arcképei, s Bierstadt ismeretes „Fény és árny“ festményének körája voltak a szobában láthatók.

Egyedül valék a teremben, de alig volt időm az előbb leirtakra egy gyors pillantást vetni. Midőn a mellékajtó megnyílt s az elnök, követve az egyház néhány főbbitől, kezében hozzá küldött ajánlólevelemmel belépett. Barátságosan üdvözlöttük egymást, mialatt sikerült ezen férfit, ki tekintélye s belátása által, lehet mondani ügyfelei jóllétének egyedüli teremtője volt, szemügyre vennem. Első pillanatra láttam, hogy nem közönséges emberrel van dolgom, s hogy azok, kik gonosz daemonnak tartják, jobban félre ismerik, mint hivei, kik benne a világosság angyalát látják. Rövid beszélgetés után meggyőződtem, hogy Brigham nagy észlelő és gondolkozó tehetség, ki sokat érintkezett a gyakorlat embereivel, de keveset a valóban művelt körökkel. Következésképpen, határozottan, méltóságteljesen beszélt, de kiejtése a vermonti köznép tájszólására emlékeztetett, sőt még nyelvhibákat is követett el, melyek azt látszottak bizonyítani, hogy a helyesírással is némi összeütközésbe jön. — Mindazáltal mély benyomást tőn rám a próféta, s már külső megjelenése is oly férfit árult el, ki közönséges emberek felett elutasíthatlan fölényt, hatalmat és tekintélyt gyakorol. Ha-

bár akkor már mintegy hatvan éves lehetett, a nyulánk, izmos férfi magatartása mégis ifjui és erőteljes volt, s gesztenye szín hajában a legélesebb szem sem vehetett volna észre ősz szálát. Szabályos, redőtlen arca merészségre, összeszorított ajkai minden akadálylyal dacoló, majdnem emberfeletti szilárdságra mutattak. Bár vonásai szabályosak és megnyerők voltak, szürkés kék szemeknek nem volt szabad tekintetük. Magas homloka azonban mutatá a gondolkodót, kinek okvetlen gyakorlati bölcsnek kellett lennie, mert Brigham Young akkor úgy, mint most, nagy vagyonnak volt tulajdonosa s Utah legjobb földjeit bírta, s itt-ott terjedelmes iparvállalatokat is létesített, melyek fényesen jövedelmeztek. Méltósága és szentsége tehát nem hátráltatta abban, hogy furfangos üzletember ne legyen, sőt a „pogányok“ azt is mondták, hogy népét zsarolja, de ez csak hiába való rágalom, mert Utah környékén mindennütt jólét uralkodott, s a legujabb időben ott járt utazók szintén azt bizonyítják, hogy Brigham hivei iránt szerető és gondoskodó atyaként viseli magát.

(Vége köv.)

A trencsényi betörés s a poroszországi légió dolgai 1866-ban.

(Egy legionárius tiszt naplójából.)

(Folytatás.)

Egyik napon azonban kiadott napi parancs által tudatta, miként szeretett magyar hazájából a porosz kormány rendelete következtében vissza kellett térnie. Most pedig a további intézkedések végett Berlinbe kell mennie. Addig is, míg ismét visszatér, ajánlja a rendet, és hogy a katonaság a belszolgálatokat pontosan végezze, a legszorgalmasabban gyakorolják magukat a fegyverek kezelésében és hadi mozgalmakban; tanuljanak írni és olvasni, s a mi legfőbb, a porosz diéső nemzetől tanulják el a mezei gazdászatot.

Midőn a napi parancsot századomnak felolvastam, az utóbb említett szavakra embereim nevetésre fakadtak, s fenszóval mondták: „de már főhadnagy uram, nálunk Magyarországon különb a mezei gazdász, mivel itten kevés krumpli, len és gabona-termesztésen kívül egyebet sem láthatni; ha nekünk ily földünk és terményünk lenne, éhrel vesznénk el. Csak Magyarország Magyarország marad; nincs annál jobb föld az egész világon.“

A tábornok eltávozott. A komandót Mogyoródy ezredesnek adta által.

Mogyoródi izraelita születésű. Olaszországból

mint alezredes jött Poroszországba, kétféle lovagi érdemrenddel feldiszipve. Segéd-tisztje — Fehér százados — szintén izraelita, valamint Mayer Mór élelmező biztos is, Neisner, Kövi stb. szintén. Őszintén megvallva, egyiket sem szeretttük, kivált az élelmezési biztost, mert élelem dolgában és ruházatban legroszabb dolgunk volt. Néha nyilvánult is az elégedetlenség, s a többi közt Schaiter alezredesnél bizonyára maradandó emléket is hagyott egy ily eset. Egyik tiszt őt a kert alá hívta ki, s ottan istenesen összevagdalta, úgy, hogy karját azontul örökösen felkötve hordozta, s így ment el.

A kormány által lábbelikre kiadott bőroket és posztókat az ezredes Mayer Mór tisztje és ruhátárnoka által eladatta, s a bejött pénzen osztakoztak. Minden nap volt panasz, hogy a katonaság nagyobb része köpeny, nadrág és lábbeli nélkül van; de kellő orvoslátot nem lehetett nyerni, mivel a porosz királyi biztos (Drigalszky kapitány) is velök egy huron pendült, s ő is csak saját zsebének kívánta felhasználni az ügyet.

A kellemetlen, igaztalan eljárások ellen egy lovassági őrmester kikelt, s még arra is vetemült,

hogy lovát megnyergelvén, önhatalmulag oda akarta a legiót hagyni; azonban lovas patrol küldetvén utána, s ez által utóléretve — megtámadtatott, s valami harminc helyen összevágatott, a minek következtében néhány nap mulva meghalt. Ilyen dolgok következtek Klapka eltávozása után.

Augusztus hava vége felé nagy számú magyar tiszteket küldöttek hozzánk, a világ minden tájéka-ról. Hírszerint Kossuth bizonyítványai-val voltak ellátva, kik azonban mindenek lehettek, csak katonák nem. — Ilyen volt egy Czecz nevű, valami örmény lókereskedő, Képes, Gujnár századosok, Balogh főhadnagy, Zahoray s tudja isten minő nevűek, kiknek semmi képességek nem volt, és semmire használni a világon nem lehetett őket.

Szeptember második és utolsó felében mindenféle hírek kezdettek keringeni. Némelyek azt hírelték, hogy a magyar légió, mint dísz-testület, Berlinbe fog szállíttatni; mások azt mondták, hogy fel fog oszolni, s egyes tagjai a porosz rendes katonaság közé fognak beosztatni. Nem tudtuk, hogy mi lesz velünk.

En 48 órai szabadságot kértem, hogy Ratiborba mehessek. A porosz hadtestek épen a hadjáratból tértek hazafelé és a nemzet fiai által a legnagyobb ünnepélylyel fogadtattak. Ratibor utcáin az ablakok virágokkal és szőnyegekkel fölékesítve s a katonák és fegyverök virágokkal voltak földiszitve.

Mi magyarok azonban árvák és hontalanok voltunk. Minket nem fogadott senki ölelő karokkal, — s nem tudtuk, miért küzdöttünk.

Nap nap után láttuk, hogy majd egyik, majd másik tiszt eltűnik. Így tűnt el gr. Bethlen Gergely tábornok, b. Mednyánszky ezredes, Schaiter alezredes, és többen. A főtisztekről azt sem

tudtuk, hová lettek, kik még isten hozzádra sem méltattak bennünket.

Legutolsónak maradt velünk gróf Csáky Tivadar ezredes és kormánybiztos.

Oktober 5-én, pénteki napon, egész hadtestületünket kiállította, s Bauerwitztól nem nagy távolban lévő gyepes helyen táborba szállította, s itten egész napon tartó tábori mulatságot rendezett.

Volt evés, ivás, zene és tánc. A mulatságot élvezték tisztek és közharcosok egyaránt. Voltak toasztirozások, fölemelések, s a honvédek kit-kit érdeme szerint tüntettek ki. A kinek semmi érdeme nem volt, semmi kitüntetésben nem részesült.

A mulatság színhelyén több porosz birtokos és birtokos nő volt jelen.

Jelen volt gróf Károlyi István és Tibor, egymás mellett ülve, mindszüntelen töltögették poharamat pezsgővel.

A mulatóhelyen egy nagy, tiz öl magas, kérgétől megtisztított sudar fenyő szál volt leásva. Tetejébe koszorút, néhány üveg bort és hús tallért helyeztek. Ezt a katonák sorba próbálták levenni, azonban egynek sem sikerült, mignem az első zászlóalj 4-ik századából Lénárd nevű közharcos látván, hogy a dolog nem tréfa, öltönye fölösleges részét ledobván a jelen lévő porosz nők nem kis mulattatására, a koszorút, bort és pénzt levette, s a jelen volt zenészek által nagyszerű tussal tiszteltetett meg.

Julius 27-én, pénteken indultunk ki Neisseből Magyarhon felé, s pénteken október 25-én végeztük buesu tábori mulatságunkat. A pénteki nap szerencsétlen, s szerencsétlenek voltunk mi is.

(Folytatása köv.)

Bencze Mihály,
a légio volt főhadnagya.

Egy hét története.

— Aug. 6. —

(VK.) Most nincs holt-idény, csak haldokló idény. Midőn a nagyvilági élet mécese olaj hiányában már-már kialudni készül: mindig jő valaki, s új és nagy lángra lobbantja.

Múltkor Perczel Mór jött, közelébb a padishah.

Ez a szó: „padishah“ — ma már anacronismus. Azt jelenti persa nyelven: „királyok ura.“ Valóban a padishah-k egykor azok voltak. Fölkerekedtek egy nagy népáram élén, a próféta lobogójával, s minden király és császár reszketett nyugaton. S a ki félemlít, az ural.

A múlt század vége felé még egy német jövendőmondó is, a kinek hittek, azt jósolá: „csak nyolevan év kell hozzá, s a török átkél a Rajnán!“

Át is kelt. De Abdul-Aziz khán, ki a jóslatot a legszelidebb módorban teljesíté: nem úgy kelt át, mint királyok ura, hanem mint királyok és császárok udvarias látogatója.

Meg akarta mutatni: milyen a „beteg ember,“ (közbe legyen mondva: ő felségénél képzelnem sem lehet izmosabb, egészségesebb embert,) s nyugat nagy városai: Páris, London és Bécs minden műveltségüket és pompájukat kifejtették, látva kelet áldozó napját.

Mikor már mihozzánk ért, úgy érezhette magát, mint egy báli hölgy az utolsó keringőben; ki még táncol a jóhíért, de már eszében forog a kü-

zelgő nyugágy, melyben édesen fogja kipihenni gyönyörteljes fáradalmait.

Fuád basa, a híres török diplomata — és, francia fő, azt mondá neki: „Felséged látott fényt nyugaton, de lelkesedést Pesten fog látni csak. Másutt üdvözlük tiszteletből, ott a hála köszönete várja.“

A szultán megijedt, s parancsot adott a Széchenyi gőzös kapitányainak, hogy lehetőleg lassan utazzanak. Pozsony, Komárom, Esztergom, Vác, tehát a hol éljeneztek, mozsaraztak és zászlókat lengettek, a nagy hajót oly lassan látták úszni, mintha nem is a gőz ereje, hanem csak a habok folyása vinné.

Merő diplomatiái udvariasságból a szultán földoxta a gyönyört, hogy Budapestet napvilágnál láthassa meg. Nem kell feledniünk, hogy Bécsből jött, a hol szívesen fogadták, s oly helyre jött, hol egy kort kívántak föleleveníteni, midőn a Montechiek vára Bécsben, a Capuleteké pedig Pesten állt.

A szultán elődje a birodalom jelenlegi uralkodójának tagadta meg azt, hogy a magyar menekülteket kiszolgáltassa.

Szóval a Duna a szultánra nézve egy kissé hasonlított a sicíliai tengerszorozshoz, hol egy oldalon a Scylla, másikon a Charybdis áll.

De Fuad basa épen az az ember, ki a dilemmák közt tud csak ügyesen evezni. Elfogadni a magyarok hála-köszönetét, de csak oly mértékben, hogy azt a Lajtán túl nagy tüntetésnek ne tekintsék: ez volt a föladat.

Világ kezdetétől fogva az éjszaka mindig jó szövetségese volt azoknak, kik valamiben titkon törték a fejüket. Ezzel szövetkezett Fuad basa is.

Sötét est volt, midőn a Gellért ágyúí hirdették, hogy itt a szultán. A nép, mely a két parton három óráig ácsorgott, nem csak hogy a szultánt nem látta, de a kolossalis hajóból sem látott egyebet lámpáknál.

Ezeket is megéljenezte hatalmasan, de nem azon lelkesedéssel, melyre készült. Olyan volt az, mint mikor a sereg, nem találkozáván a várt ellenséggel, kipuffogatja fegyvereit, csak azért, hogy ne töltött légyen hiába!

Pest nappali üdvözlésre készült, nem estére. Azért a Dunavonal ki sem volt világítva, kivéve egy pár épületet.

A „Karl Ludwig“ diszes közönsége, mely a szultán elé Vác alá sietett, s ott üdvözlé a hajót, csak egy fehér kendővel látott többet, melyet valaki a dörgő éljenekre lobogtatott az üdvözölt hajó födelén. A szultán volt ő, vagy más valaki? — az titok, mely rejtve marad.

Mindamellett ha az estének és éjszakának nincs szeme, van füle és torka, mely hallani és kiáltani tud.

Innen és túl a Dunán hatalmas éljenzés zajlott fel, midőn a „Széchenyi“ gőzös két más hajóval együtt megállt, s a budai rácváros előtt katonai zenekar játszá a török himnusz.

Ebből állt minden. Maga a szultán a hajón maradt, a Korán megtiltván minden tisztelgést a nap lenyugta után.

És ha az első jelenet nem sikerült úgy, a mint kiszámítottuk, a másikhöz már tizedrésznyi kedvünk sincs.

Másnap reggel volt a felvonulás a budai várba. Volt sok az éljenző nép, de nem annyi, mint a mennyi előtte való nap a partokon várakozott. A szultánt bámulták és melegen üdvözlék. Vele volt fia, egy kis fürge hereceg: Jussuf, vele az öreges Fuad és Dsemil basák, gr. Crenneville, ki a Felség személyét képviselte, két szál miniszter: b. Wenkheim és Gorove (mindössze ennyi volt itt-hon,) több tábornok és a tarka keleti kíséret.

Egész Európában ez az udvar az, mely még festői. A fehér hossznyás albánok, a ragyogó perzsa, a pisztolyövös esztergomi, a tekintélyes imámok, beyek és bégek, 'effendik stb. — mind meglepik a szemet. Beszélni nem igen tudunk velök, de annál örömebb nézzük, mint egy antique mozaikot a mai szürke civilizációban.

A szultán örömmel, bár komolyan fogadta a tisztelgőket s tolmácsa francia nyelven Fuad basa volt. Legjobban örült az akadémia küldöttségének, jeléül, hogy a tudományt keleten is nagyon becsülik.

Hanem szegény Toldi Ferenc megjárta. A folyamodványt, melyben a Mátyás könyvtárából Konstantinápolyba került irodalmi kincseket kérte, ép akkor fordíták le számára franciára, mikor a szultán gőzöse már lefelé indult. Legfőlebb utána lehetett volna dobni a vízbe! Elkéstek, s ez az akadémiaiban nem ritkaság.

A népség Ghül Baba budai mecsetjénél várta a szultánt, de nem ment oda, hiába ékesítették föl. Várták az állatkertbe is, de oda se ment. Hanem egy félóra alatt bekoesizott egy esomó utcát, a városerdőt, s aztán négy órakor már a hajóval indult lefelé.

Ékkép csak kevesen látták a nagyurat.

Annál több munkát adott a képzelődésnek. Egy barátunk látta — és le is írta — a mint imádkozott Ghül Baba hamvai fölött, holott feléje se nézett. Egy esodákban hívő lap pedig látta már azt az időt is, midőn a törökség ura mint kereszttyén

fejedelem, az újtestamentom tüzeben válik megifjodó phoenixxé.

Ittléte rövid volt, csak tizenkilenc órányi, melyből majd tíz esett az éjszakára, de legalább fölvilanyozta Pestet, s nem engedé, hogy a haldokló idény holtta merevüljön.

Másnap a villanyos sodrony hozott egy hirt, mely szintén nagy élénkséget okozott.

Kossuth Lajost képviselővé választák Vácon.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

— (*Éjféli napok Norvégiában.*) A természettől kevésbbé gazdagon megáldott, de a legnagyobb szerű tájképeket felmutató sarkvidékek legérdekesebb s legmeglepőbb tüneményei közé tartozik az éjféli napfény, ama megszűnése a szabályos, 24 óra alatt bekövetkező változásnak világos és homály közt, mely a sarkvidékek telét több hónapi éjjellé, nyarat ellenben szintoly sokáig tartó, sajátságos kellemekkel ellátott nappallá változtatja. Az utazóra, ki a sarkkörön túl az éjféli napfényt teljes pompájában először pillantja meg, e látvány hatalmas benyomást tesz. Észak-Európában a gyermekek éjfélig játszadoznak; fiatal s agg dolga után megy; sőt a madarak s más állatok, melyek különben szeretik az éji esendot, kihozhatnak az időszámításból, mialatt a nap egész körökben mozog a látkörön, s éjféli tájban vörhenyeges fényvel világít éjszak felől. A növényvilág is az állatországhoz hasonló szokatlan háborgásba jön a szünteleni világosság idejében. Gazdagon s hirtelen nő fel a növényzet a rövid nyár alatt, és pázsitok, füvek s levelek ott, a hol csak egy földdarab (ha az silány is) növényeknek gyökerezést enged, sokkal teljesebb s dusabb zöldet nyernek, mint nálunk; a virágok, bimbók ott élénkebb színűek lesznek. Midőn a nap jobban a látkör felé van fordítva, s a habokon, — nem mint nálunk néhány percig napnyugat előtt, — hanem órákig, sőt éjszaknak feljebb napokig eltartó violaszín fény rezeg, a ropant nagyságu partokon gyönyörű színvegyületben ragyognak az örökös jéghegyek. Délnek kíváncsi gyermekei, kik minden évben százankint szállnak hajóra, hogy a sarkkörön túl az éjféli nap látványán gyönyörködjenek, csudálkozással eltelve térnek haza Lapponiából vagy éjszaki Svédországból. Tornea, a botni tengerből éjszaki esuesán, jelenleg jelentéktelen finn határvároska Svédország felől, nem csekély fontosságot nyert a kitünő utazók serege által, kik különböző időkben érkeznek ide, bámulandók az éjféli nap elragadó

Haza jö é vagy nem? ezt kérdezi most egyik ember a másiktól. Legtöbben azt hiszik, hogy nem jö, mert akadályá van: saját nimbusza. Ó nem változhatik, akkor itt most anacronismus lenne, s ha változik, akkor történeti alakján esik esorba.

A kik azonban sajtó útján sürgetik vagy ellenzik hazajövetelét, nézetünk szerint: nem tisztelik őt eléggé, ki bizonyára tudja, hogy mit kell tennie saját egyénisége és a hazával szemközt.

látványát, mely itt a nyári napfordulat alkalmával néhány napig látható. A közeli *Avassava* hegység magassáról pedig az 14 napig folyvást szemlélhető.

Közli: *Koricsoner Lipót.*

— (*Süketnémák ünnepe.*) De l'Epée abbé volt az, ki a süketnémák számára megnyitotta az értelmet, fölfedezte azon módot, mely által közlekedhetnek embertársaikkal, kifejezhetik akaratjait, érzelmeiket. Ó volt, kinek először sikerült a süketnémákat írásra oktatni s határozott jelekkel rendszeresen közlekedni elméjükkel és szíveikkal. E derék abbé 154-ik születésnapjának évfordulatát közelebb ünneppel ülték meg Párisban. Franciaország különféle süketnéma intézetéből az egykori tanítványok nagy számmal gyűltek össze a Notta-féle étteremben testvéri lakomára s a „süketnémák szellemi atyjának“ (mint Franciaországban nevezni szokták) emlékét megülni. A hallgatag ünnepély elnöke Berthier Ferdinand volt, süketnéma s de l'Epée életének megirója. Oldala mellett ült Baisse, a párisi süketnéma intézet igazgatója, Genreau a törvényszék tagja s a süketnémákat pártfogoló társulat elnöke és több más tekintélyes és befolyásos egyén. Tartottak beszédet is, természetesen csak jelekkel, mint szintén felolvasást is hasonló módon.

K é p t a l á n y

(Megfejtése a 33-dik számban lesz.)

— A 29-dik számban közlött képtalány értelme ez: „Jegenyefa tetejében, van egy holló feketében.“

nebb 70 évesnél, majd kilenc lábnyi magas száron tüntek ki számtalan virágai, melyek gyorsan hervadnak. Virágzás után az egész növény elszárad. Mindenesetre oly ritkaság, melylyel méltó megismerkedni.

* (Az aradi vértanúk emlékszozábrának) javára Aradon e hó 10-én műkedvelői előadást rendeznek. Akkor levén ott az országos dalár-ünnepély is, bizton lehet remélni, hogy a kegyeletes célt nagyban elősegíti.

* (Nem kell félni a muszkától!) Ezt hirdetik Szeged környékén a népnek. A muszkák jó barátai Magyarországnak. Kossuth látva, hogy Deákhoz intézett levelének nincs sikere, miért is Magyarország fölszabadítása végett az oroszszal szövetség. A nagy bujdosó fiai, mint tábornokok fogják az orosz sereget hazánkba vezetni. Így aztán persze nem kell a muszkától félni. — Ily badar híreket terjesztenek a nép között s a nép készpénz gyanánt adja tovább. Kinek telhetik az ilyesmiben kedve? A felelet nem nehéz.

* (Sarolta mexikói császárné) elutazott sógornője, a belga királynével Miramaréból Brüsszelbe, a nélkül, hogy férje sorsáról a legkisebb tudomással bírna. A vonat, melyen utaztak, nagyon hasonlított a gyászmenethez. A mennyire lehetett, elkerültek minden zajt; a szerencsétlen császárné befüggönyözött kocsiában ült s a királynével utközben folytonosan arról beszélt, hogy Miksa bizonyára legközelebb megjön.

* (Gr. Schertoss Arthur) ki — mint a „Trencsényi betörés“ cikkünk is említé — tavaly a orosz-magyar legióban szolgált, aztán elfogatott s halálra ítéltetett, de a békefeltételek folytán ismét szabad lett, közelébb az amnestia folytán Magyarországra visszatért. (1848 előtt Zemlénben birt és lakott s honvédnek beállván, később kimenekülni volt kénytelen.) Salzburgba érven, a rendőrtiszt utlevelet kért tőle, de utleve nem levén, gróf Andrássy Gyulához táviratoztak s a válasz érkezéig gróf Schertossnak külföldön kellett maradnia. Vissza is tért Münchenbe, de aztán gr. Andrássy távirata megérkezvén, Schertoss már Pesten is volt.

* (Ál-Pustowojtoff.) A lapok nem egyszer említék, hogy a híres lengyel harcos nő, Langievitz harctársa, Pustowojtoff kisasszony Szegeden lakik. Csakugyan volt is ott egy nő, a ki a híres lengyel hölgynek adta ki magát. A hatóság azonban más véleményen volt, vigyázni kezdett a k. a. életmódjára s miután több csiny nyomába jutottak, a kisasszonyt elfogták — s „per schub“ küldték a nagy világba, azaz Pestre. Számos vidéki városban így történik ez. Ha valakit elfognak, kinek „hovatarozósága“ nem igen deríthető ki, azt mindjárt Pestre szállítják. A szegedi Pustowojtoff is tehát megjön Pestre, itt újra a hatóság kezeibe jut, megnézik irásait, s minthogy egyikben szegedi születésűnek van mondva, vissza-per-schubozzák Szegedre. A szegediek azonban egyáltalában mitsem akarnak tudni e polgártársnőről — s a napokban megint visszakísértették Pestre. Hogy itt mit tesznek vele — az még egyelőre az intéző hatalmak titkai közé tartozik; ugylátszik azonban, hogy a

dologházban még csak kerül hely az ál-Pustowojtoff k. a. számára is.

* (Az ungvári gör. kath. magyar ajku hívek) a munkácsi püspökhöz folyamodást intéztek, miszerint readelné el, hogy mind a székes egyházban, mind a városi orosz templomban magyar prédikációk is tartassanak. — Ez már régi óhaj, melyet az ungvári magyar ajku gör. kath. hívek ismételve nyilvánítanak.

* (Prágában folyvást orosz-lelkesedés van.) A mult hó utolsó napján az ottani színházban Alexandrova asszony, orosz énekesnő akart föllépni az „Életet a cárért“ című dalműben, s előre hirdették, hogy orosz nyelven fog énekelni. Ez fölvillanyozta a közönséget s a jegyeket délig mind elkapkodták. Hanem nem sokkal előadás előtt a rendőrség arról tudósítá az igazgatóságot, hogy az orosz nyelven való vendégszereplést nem engedheti meg. Miután pedig Alexandrova asszony az előadás idejéig más nyelven be nem tanulhatá szerepét, az nap nem tartottak a színházban előadást, az énekesnőhöz pedig küldöttségek mentek. A prágai lapok egyébiránt folyvást hirdetik az orosz nyelvűtanokat.

* (A híres cigányzenész.) Dombi Marci, Rimaszombatban meghalt. Hazai dalaink eredeti előadása által messze földön ismerték az öreg muzsikust, s temetésén minden osztályból számosan jelentek meg. Fiatal hölgyek pedig koszorúval díszíték föl koporsóját.

* (A szikszói rabbiról) a „M. Izraelita“ furcsa híreket ír. A rabbi (név szerint Hillel) csodatevő hirben áll hóbortosságai miatt. A legnagyobb hóbortot azonban most követi el. Köruttra kelt s a napokban Nagy-Kállóban és Balkányban prédikált. „Mint igazi lázító, chassidaeus térítő lépett fel — úgy mond a „M. Izr.“ levelezője, — nyilvánosan kárhoztatá az emancipáció barátait; a nem-izraelitákkal s az „ujító izraelitákkal“ való társalgást véteknél nyilvánítá s azt hirdeté, hogy valódi izaelitának magyarul vagy németül helyesen írni — s beszélni nem szabad, s az izraelita, ki magyarul vagy németül tisztán beszél — menthetlenül a pokolba jut. Csudálatos, hogy ily eszmék is követőkre találtak, 4—500 „ájtatos“ izraelita zarándok kísérte a hóbortos férfiat Balkányba, hol több mint 400 ftba kerülő étkeket készítettek szombatra a vendég tisztelétére. Ugy látszik, hogy Hillelnek közszerencsére ez a bucsúutja, miután a galíciai Koloméába szándékozik áttelepedni.“ Ezek után nem igen fogják megsíratni távozását.

* (Balesetek.) A peresztegi templomba a mult vasárnap reggel 9 órakor nagy vihar között becsapott a villám. A karzat alatt egy napszámos állt, ki a villámütéstől halva rogyott össze. Többen megsérültek. Nagy szerencse, hogy az isteni tisztelet még meg nem kezdődött s így a templomban nem volt nagy közönség jelen. — Toldalagon nem régiben Fülöp Péter, unitárius papnövendék, Csécs József odavaló birtokos házánál mulatott, mint házi nevelő. A nagyobbik fiuval kora reggel vadászni menve, töltött puskájukkal játszadoxva, a fiatal Csécs fegyvere véletlenül elszűlt s a golyó a tanító jobb vállán be, tüdején

át hátgerincébe furódott, úgy hogy a szerencsétlen és jeles képzettségű 24 éves ifju azonnal szörnyet halt. A törvényszéki vizsgálat a fiatal Csécset, mint ki akarata ellenére okozá Fülöp halálát, ártatlannak derítette ki. — Máramarosból írják, hogy a Borsova havason julius havában 10 férfi és 1 nő megfagyott. A havast másfél lábnyi hó borította. Azonkívül még két utas tünt el, s gyanítják, hogy ezek is megfagytak valahol.

(A zágrábi délszláv akadémiát) egész csöndben nyiták meg a mult vasárnap. Legelőször is Strossmayer püspök misét mondott a sz. Katalin egyházban. Azután a Dvorana teremben gyűltek össze, hol a püspök kiemelé a keresztény vallás befolyását a tudományra és művészetekre. Racky, mint akadémiai elnök, a tudós társaság hivatásáról és céljairól értekezett. Délben a püspök 60 terítékű ebédet adott, mi közben számos üdvözlő távirat érkezett. Küldtek egyet Moszkauból is, az ottani tudós társaság részéről. A bécsi horvátok így sürgönyöztek: „Ne adjuk meg magunkat a magyaroknak. Ne féljünk. Az akadémia életet fog lehelni a délszláv törzsekbe. Éljen Strossmayer, éljen az akadémia.“ Este a „Kolo“ nevű dalegyet adott hangversenyt, s Gablenz tábornok is jelen volt. Hétfőn gyászmisét tartottak az

1845-diki pártverekedés közben elesettekért, s a fiatalság kiment zászlóval a temetőbe, megkoszoruzta a sirt, s egy jogász emlékbeszédet tartott.

(A Horvátországban levő) magyarul tudó pénzügyi hivatalnokokat, mint Zágrábból távirják, a magyar pénzügyminiszterium felszólította volt, hogy magyar szolgálatot vállaljanak.

(A Montblanc megmászására) ismét sok angol és francia jelent meg, s a hegyi fogadókat e szenvedélyes hegymászók foglalták el. Több angol már május havában a hegyre költözött, a legmagasban fekvő hegyi fogadóba, hogy tanulmányozzák a hegyi utakat. Angol szívóssággal dacoltak az időjárással és uti kellemetlenségekkel. Ott van Pycrost kapitány, ki már három ízben volt Montblanc csucsán s évenkénti látogatásai alatt annyit pazarolt, hogy a környékben már egészen közmondássá vált. Augusztus végére van tervben egy nagy fölrándulás, melyet Pycrost vezet, s erre még ápril havában meghívókat küldött szét. A hegymászók közt nevezetes még a szép Mrs Glover, ki a bércek közt szintén ismeretes, s nő léteére egyike a legbátrabb hegymászóknak. Férfi ruhában, szöges cipőkben és bottal jár mindig. Mrs Glover különben is szenvedélyes fűvész.

Előfizetési feltételek a

„HAZÁNK S KÜLFÖLD“ legolcsóbb képes hetilapra.

Ezen évnegyed elején következő, minden magyar előtt érdekes művek kiadását kezdjük meg, ugymint:

Gr. Guyon Rikárd magyar tábornok (később Khursid basa) életirátát, melyek kéziratait Párisból már szerencsések voltunk megkapni;

Berzenczey Lászlónak, ezen. az egész világot megutazott nevezetes erdélyi száműzöttünknek életirátát s memoirejait érdekesb részeit;

Bencze Mihálynak, a poroszországi magyar legió főhadnagyának eredeti okmányok kíséretében vezetett naplóját, a mull évi osztrák-porosz háboru idejénél, s a magyar legiónak Trencsénbe betörését.

1848—1849-dixei forradalmunk eseményeiből nem igen ismert részleteket;

Görgey Arthurról a legkitünőbb magyar és külföldi írók által közrebocsátott jellemzéseket;

a mostani pápa IX. Pius ö szentsége délamerikai utazása leírását, (mely akkor tön, midőn még a gróf Maffei nevet viselte,) igen pompás képekkel.

Ugyanezen évnegyedi folyamban legragyogóbb tollú beszély- és regényirónktól, *Jókat Mórtól, ismét egy vonzó elbeszélést adunk.*

1967-diki minden egész éves előfizetőinket ez évben ismét uj és kedves meglepetésben fogjuk részesíteni, (csupán a 30 krnyi bélyeg- és csomagolási díj beküldéseért.)

Ez évi színes nyomásu műlapunk, t. i. „*Hunyady László végbúcsúját*“ ábrázolja, mely kivitelére nézve az osztatlan tetszésben részesült „Zrinyi és Frangepán utolsó találkozásá“ című műlapunknál is szebb lesz, s melynek Bencze úr Gyula által készített *eredetije, jelenleg a párisi világiállításon pompázik.*

A jelen évben *uj előfizetőink* a lapok által annyira dicsért 1865-iki „*Dobozi*“ és 1866-ki „*Zrinyi és Frangepán*“ című képeinket *kedvezményből, egyszerre megrendelve 2 forint 30 krért,* bármelyiket külön megrendelve frt 30 krért kapják meg, mely összegbe a csomagolási díj és bélyegilleték is belé van számítva.

Előfizetési feltételek:

Egész évre	6 ft.	Juliusától octoberig negyedévre	1 ft 50 kr.
Félévre (juliustól—decemberig)	3 „	☛ Az idei műmelléklet csomagolási díja 30 „	